

Tezaurul princiar getic de aur de la *Băiceni - Cucuteni*(jud. Iași)

deConf. univ. dr. George V Grigore

Unul dintre rarele tezaure princiare getice din aur a fost descoperit în mod întâmplător de localnici, în anul 1959, într-o lutărie din comuna Băiceni (jud.Iași) și recuperat de către specialiștii *Muzeului de Istorie al Moldovei*.Ansamblul pieselor componente ale acestui tezaur princiar getic atinge greutatea de aprox.2,5 kg metal prețios (aur), prelucrat în diferite obiecte cu caracter ritualic și apotropaic, obiecte dintre care multe se prezintă acum în stare fragmentară.Localitatea Cucuteni, cea în care a fost descoperit tezaurul, a fost în trecut numită Băiceni și este o comună din județul Iași al Moldovei. Nu putem să trecem peste faptul că în comuna Cucuteni se află situl arheologic de interes național din punctul „*Cetățuia*”, de la marginea de vest a satului Băiceni, sit arheologic cunoscut pentru că este cel care a dat numele culturii Cucuteni din eneolitic. Tezaurul getic din aur a fost descoperit la marginea estică a platoului „Laiu”, și recuperat cu începere din 1961. În componența sa sunt artefacte cu caracter ritualic și apotropaic, obiecte dintre care multe se prezintă și acum în stare fragmentară. Principalul obiect de parade este coiful de aur de tip mithraic cu diferite reprezentări simbolice, două brățări spiralate (din care una doar în formă fragmentară), un colan și un număr de aplice de harnașament și decorațiuni vestimentare. Lotul de obiecte pe care-l avem astăzi pare a reprezenta partea cea mai însemnată a depozitului original, nu însă în totalitatea sa.Titulul aurului din care este fabricat tezaurul este între 18 și

24 carate. Între cele 70 de piese ale tezaurului (unele întregi, altele fragmentare), cea mai importantă este coiful (păstrat parțial), lucrat prin ciocănire la rece, din foaie de aur de 24 carate și ornamentat „au repoussé” (adică modelat prin percutare interioară destinată a provoca reliefuri). Bogate motive spiralice, cu linii incizate se află pe acest coif getic, alături de alte motive zoomorfe, de animale fantastice înaripate și simboluri solare, foarte des întâlnite în arta geto-dacă, dar și motive geometrice. Înălțimea coifului este de 34,50 cm, are un diametru maxim de 25 cm, diametru la bază de 21 cm și cântărește greutate aproximativ 500 g. Având o formă înaltă (mithraică), de calotă la partea superioară și cilindrică la partea inferioară, coiful are o deschidere rectangulară în dreptul feței, fiind prevăzut cu un frontal, două obrăzări și o apărătoare de ceafă. Pe frontal au fost realizați, în tehnica *au repoussé*, doi ochi apotropaici, prevăzuți cu sprâncene și acolade, specifici tuturor coifurilor geto-dace ale unei așa zise *Frății Getice*, descoperite pe teritoriul țării noastre. Obrăzările și cefarul sunt și ele decorate. Obrăzarul drept a fost decorat cu un personaj impozant, ce apare îmbrăcat, șezând pe un jilț, în atitudine de apoteoză, cu o cupă în mâna dreaptă și cu un ryton în cea stânga. Pe obrăzarul stâng sunt redați doi șerpi cu capete de pasăre, dispuși simetric, între care se află un cap de bovid cu coarne mari (bucraniu), vechi simbol geto-dac. Pe cefar sunt reprezentați, în profil, doi cai înaripați aflați în mișcare, spate în spate (simbol al dualității). Remarcabilă este stilizarea părului pe calota coifului (coafat cu bucle), învederând o dată mai mult epuizarea de către toreații geto-daco-traci a tuturor posibilităților de exprimare plastică a unui motiv, aflat și pe coifurile de la Coțofenești și Covacevița (Bulgaria), cnemidele de la Agighiol și Vrața (Bulgaria), vasul plastic de la Peretu („cap de om”, tip sceptru sau rhyton) etc. Tezaurul nu provine dintr-un mormânt princiar getic (nu a fost depus ca ofrandă ritualică), ci a fost pur și simplu ascuns. Coiful princiar getic din aur de la Băiceni –

Cucuteni, împreună cu acela de la Coțofenești (Prahova) sunt singurele piese de aur de acest gen din lumea geto-daco-tracă. Celelalte coifuri getice descoperite sunt realizate din argint (Porțile de Fier), sau argint – aurit (Peretu – Pirum și Agighiol). Datarea lor timpurie (sfârșitul secolului V î.Hr.) este impusă tocmai datorită acestui fapt, pentru că precaritatea ulterioară a aurului a dus la apariția cunoscutelor tezaure de argint. Coiful din tezaur, amintind de coifurile regilor sasanizi, era unul de paradă și ritual, așa cum o demonstrează și celelalte coifuri de paradă și ritual geto-dacice, descoperite la Agighiol, Poiana-Coțofenești sau Porțile de Fier și Peretu-Pirum. O altă piesă de mare valoare din acest tezaur este brățara de aur getică de paradă, aceasta fiind o piesă desăvârșită, în formă de spirală cilindrică, făcută dintr-un tub îngroșat spre capete și care se termină cu două capete de bovidu („bucraniu” de taur, bour, zimbru sau bou) modelate prin percutare interioară, în relief, și ornamentate cu rozete florale (symbol Soare) afrontate, lucrate în filigran, incizii și linii reliefate. Capetele îngroșate ale brățării sunt ornamentate, de asemenea, cu linii în zig-zag incizate, virgule și registre de spirale. Brățara cântărește aproximativ 800 de grame, iar lungimea tubului brățării este de 84,5 cm. Mai există în tezaur încă o brățară lucrată pe același tipic, însă tubul ei spiralic este aproape distrus. Dacă s-ar fi păstrat, ar fi fost chiar mai mare decât cealaltă. Din acest tezaur mai ies în evidență mai multe aplici, unele animaliere, de harnașament (folosite la înhămarea calului), dreptunghiulare, triunghiulare, circulare sau în formă de vioară și doi nasturi sferici sau sferoidali, din foiță de aur, ornamentați pe față cu motive florale filigranate (cu aspect de dantelă). Aplicile animaliere sunt lucrate din plăci de aur pătrate, traforate, cu ornamente în tehnica „au repousseé”. Capetele de cai aflate pe aceste aplici sunt dispuse în svastică, simbolul soarelui la traci și geto – daci, în jurul unui *umbo* (garnitură metalică centrală), adică un cerculeț în relief. Forma este cea a unei svastici cu brațele îndoite spre stânga,

numită în sanscrită „sauwastika”. Sunt patru astfel de aplici „pătrate”, aproape identice, cântărind 100 de grame fiecare, și având lățimea de 9,40 cm. Mai iese în evidență o aplică frontală în formă de vioară, făcută dintr-o placă groasă de aur, pe care este sudat un cap de cal, realizat prin turnare. Două animale fantastice sunt reprezentate pe discul inferior al acestui frontal, iar pe celălalt, superior, motivul „coadă de păun” (evantai). Aplica dreptunghiulară, pe care sunt reprezentate două animale fantastice care se luptă (Pegaso-Leone și Lupul), impresionează prin îmbinarea tehnicii „au repousseé” cu cancelura și incizia fină. Are lungimea de 13,60 cm, și înălțimea de 10 cm. Tezaurul mai conține 3 aplici circulare și 4 triunghiulare, dar și alte obiecte mai puțin importante.

Dacă putem presupune că executarea coifurilor comune de luptă se făcea în ateliere îndepărtate de locurile unde acestea erau desfăcute, un coif de aur trebuia lucrat „pe măsură”, împreună cu podoabele aferente, la curtea celui ce comanda garnitura și punea la dispoziție metalul prețios. Asemănările motivistice ale acestor obiecte de aparat se pot explica nu prin comunitatea de ateliere, ci prin identitatea meșterilor itineranți, a repertoriilor și tiparelor lor, a gustului, mentalităților și exigențelor celor ce le comandau, ca firească urmare a acelorași poziții de excepție ce le dețineau. Prin „scitisme” sale accidentale (sau trimiterile la arta sasanidă, persană), tezaurul de la Băiceni confirmă existența unor elementelor comune, a unui „pod” cultural între civilizațiile asiatice și cele europene.

Despre bogăția și puterea principilor care purtau asemenea armuri de parade vorbesc în chip grăitor și marile cetăți getice descoperite în mai multe locuri din Moldova: la Stâncești (Botoșani), Moșna (Iași), Arsura (Vaslui) și mai cu seamă cetatea cu val de pământ, întărit cu un ingenios sistem de straturi de piatră, cum este aceea descoperită la Cotnari, la doar 6 km de locul unde a fost găsit tezaurul. Și tot în același

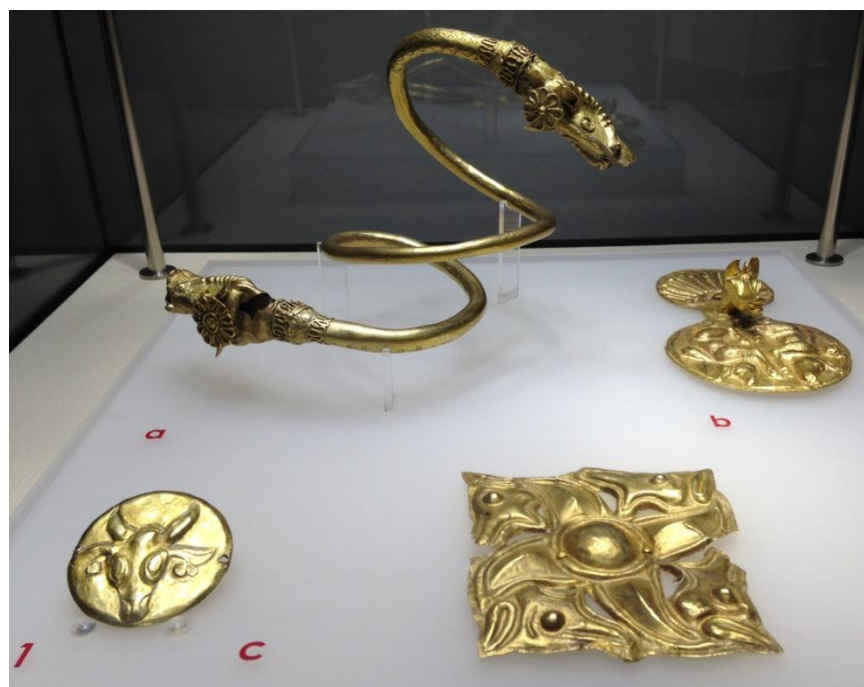
perimetru - la câteva sute de metri distanță - la Cucuteni, a fost descoperit un mormânt princiar - acum reconstituit și deschis vizitatorilor - datând aproximativ din aceeași perioadă cu tezaurul. Construcția „in situ”, de protecție a acestui mormânt princiar din secolele IV - III î.Hr., adăpostește și elemente de istorie locală, precum și vitrine cu piese de arheologie originale datând din perioada culturii cucuteniene. Situată în marginea de nord a satului Cucuteni, pe dealul Gosan, în punctul „La pietrărie”, necropola tumulară geto-dacă este datată în secolul al IV-lea î.Hr. și prezintă opt tumuli (movile funerare). Trei dintre acestea au fost cercetate sistematic de către arheologi, cea mai mare dintre ele (movila nr. 2, cu înălțimea de 3,30 m și diametrul de 35 m) fiind protejată în prezent de o construcție specială ridicată în 1984, cu prilejul centenarului descoperirii Culturii Cucuteni. Movila adăpostește un fel de incintă de piatră, în formă rotunjită, prevăzută în partea de SE cu o cale de acces. În cuprinsul incintei s-au descoperit patru morminte de incinerare, unul principal pentru care s-a ridicat movila și trei secundare. Modul de construcție al edificiului (fără stâlpi de susținere) ce adăpostește movila permite o vedere generală asupra tumulului secționat. Inventarul acestui mormânt nu este unul fastuos, dar ne sunt transmise date legate de arhitectura și modul de construcție ale acestor morminte deosebite ale principilor geți.

Revenind la cercetarea noastră, putem spune că astăzi, sclipitoarele piese de aur, componente ale *Tezaurului princiar getic de la Băiceni – Cucuteni* (Jud. Iași), pot fi admirate în cadrul *Muzeului Național de Istorie a României din București*, secția *Tezaur*.

Bibliografie: Burda, Ștefan, *Tezaure de aur din România*, Editura Meridiane, București, 1979.

Tezaurul principelui get membru al *Frăției Getice*, de la Cucuteni-Băiceni, județul Iași (secolul V-IV î.Hr.)

Brățară spiralică și aplice de harnașament din aur -Tezaurul Frăției Getice de la Cucuteni-Băiceni, județul Iași (secolul V-IV î.Hr.)

Aplică pătrată de aur (sauwastika) de harnașament din tezaurul de la Cucuteni-Băiceni, județul Iași (secolul V- IV î.Hr.)

Aplica vestimentară în formă de vioară (posibil frontal de cal – piesă de harnașament) din tezaurul de la Cucuteni-Băiceni, județul Iași (secolul V- IV î.Hr.)

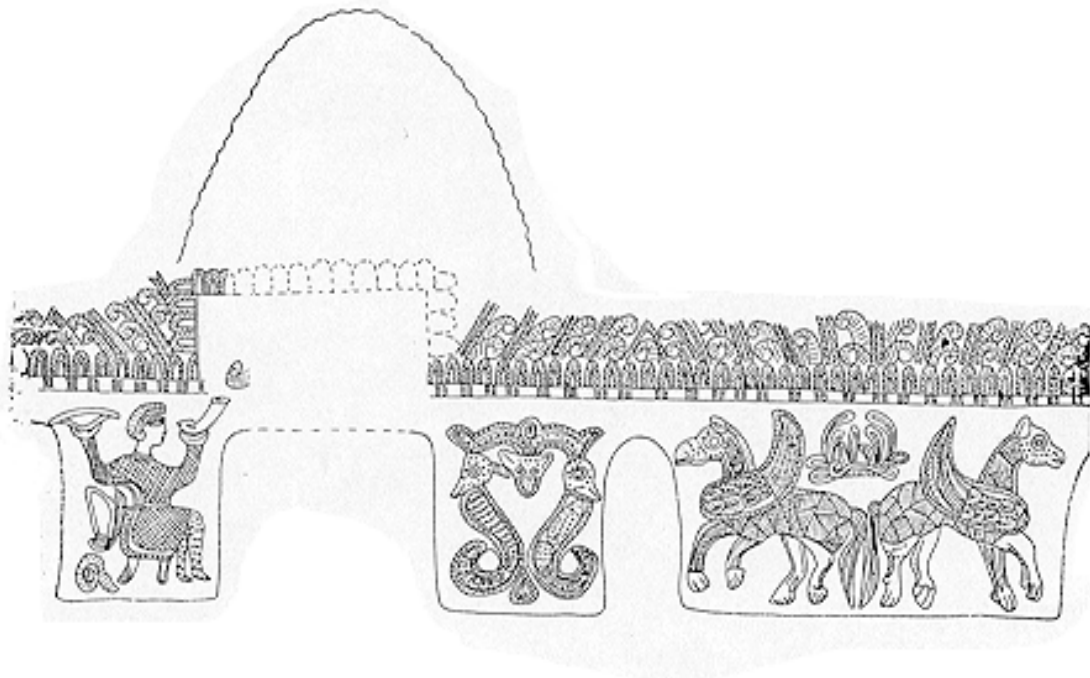

Aplica de harnașament din aur- Tezaurul Frăției Getice de la Cucuteni-Băiceni, județul Iași (secolul V- IV î.Hr.) – Lupul și Pegasoleonul.

Aplica de harnașament din aur- Tezaurul Frăției Getice de la Cucuteni-Băiceni, județul Iași (secolul V- IV î.Hr.) – Piramida sau triunghiul

**Tezaurul Frăției Getice de la Cucuteni-Băiceni, județul Iași (secolul V- IV î.Hr.) –
Imaginile aflate pe coiful de paradă și ritual**

Tezaurul Frăției Getice de la Cucuteni-Băiceni, județul Iași (secolul V- IV î.Hr.) – Coiful de paradă și ritual